ARTHA Poona 4.

अर्थशास्त्र, व्यापार, उद्योगधंदे, बँकिंग, सहकार, इत्यादि विषयांस वाहिलेलें एकमेव मराठी साप्ताहिक
स्थापना : १९३५

अर्थ

" अर्थ एव प्रधानः" इति कौटिल्यः अर्थमूलौ धर्मकामाविति।
—कौटिलीय अर्थशास्त्र

प्रत्येक बुधवारीं प्रसिद्ध होतें
वर्गणीचे दर :
वार्षिक : ६ रु.
सहामाही : ३ रु.
किरकोळ : २ आ.
दुर्गाधिवास, पुणें ४.

LICENCED TO POST WITHOUT PREPAYMENT
Regd. No. B. 3434. Licence No. 58.

वर्ष २१ पुणें, बुधवार तारीख ११ जुलै, १९५६ अंक २८

विविध माहिती

भूदान यात्रेंतील ब्रिटिश नागरिक—मध्य प्रदेशांतील उत्तर भागांत भूदानाचा प्रचार करणाऱ्या पथकांत मि. डोनाल्ड ग्रूम ह्या नांवाचे एक ब्रिटिश नागरिक आहेत. मि. ग्रूम ह्यांनीं एक आश्रम चालविला आहे. भूदानामुळें भारतांत शांततामय मार्गानें आर्थिक व सामाजिक क्रांति होऊं शकेल, असें मत त्यांनीं व्यक्त केलें आहे.

५ लाख रुपयांचा दंड—कलकत्ता येथील एका कंपनीला कस्टम्सच्या अधिकाऱ्यांनीं ५ लाख रुपयांचा दंड केला आहे. ही कंपनी सोन्याचा व्यापार करणारी असून तिनें एका परकीय ग्राऊंड एंजिनिअरच्या साह्यानें विमानतळावरून लाखों रुपये किंमतीचें सोनें चोरट्या मार्गानें आयात केलें.

तांदुळाचें उत्पादन वाढविण्यासाठी—मध्य प्रदेश सरकारनें तांदुळाचें उत्पादन वाढविण्यासाठी जपानी पद्धतीनें भातशेती करणाऱ्या शेतकऱ्याला एकरामागें ४० रुपये कर्ज देण्याचें ठरविलें आहे. ह्या कामासाठी सरकारनें ४० लाख रुपये मंजूर केले आहेत. सुमारें १,००,००० एकर जमिनींत ह्या पद्धतीनें भाताची लागवड करण्यांत येईल असा अंदाज आहे.

अणुबाँबचा बळी—हिरोशिमा ह्या जपानी शहरावर अणुबाँब टाकल्याला आतां ११ वर्षें झालीं आहेत. तरीहि त्याचा प्रभाव संपलेला नाहीं. इतक्या अवधीनंतर, हल्ल्यांत सांपडलेला एक जपानी कामगार रक्तपितीसारख्या रोगानें मरण पावला आहे. त्यांच्या शरीराची तपासणी करण्यांत येणार आहे.

साखरेची निर्यात होऊं लागणार—इंडियन शुगर मिल्स असोसिएशनचे अध्यक्ष श्री. कनोरिआ ह्यांनीं असें मत व्यक्त केलें आहे कीं, भारतामधून साखर निर्यात करण्याचा काळ लवकरच येईल. ह्या वर्षी साखरेचें उत्पादन १८·५ लाख टन होईल असा अंदाज त्यांनीं केला आहे. साखरेच्या निर्यातीनें भारताला परदेशी चलनाची प्राप्ति होऊं शकेल.

ब्रह्मदेशाकडून तांदूळ घेणार— अमेरिका ब्रह्मदेशाकडून ११ लाख डॉलर्स किंमतीचा तांदूळ विकत घेणार आहे. ब्रह्मदेशांत काम करणाऱ्या अमेरिकन यंत्रज्ञांचा पगार देण्यासाठी आणि अमेरिकेंत शिकणाऱ्या ब्रह्मी विद्यार्थ्यांचा खर्च भागविण्यासाठीं वरील रकमेचा उपयोग करण्यांत येणार आहे.

कंदाहारला विमानतळ— कंदाहार हा अफगाणिस्थानमधील विमानतळ आंतरराष्ट्रीय दळणवळणाच्या दृष्टीनें सोयीचा आहे. ह्या विमानतळाची सुधारणा करण्यासाठी अफगाणिस्थानचें सरकार आणि अमेरिका ह्यांच्यांत करार झाला आहे. विमानतळाच्या सुधारणेसाठी अमेरिका १·४ कोटी डॉलर्स देणार आहे.

जपानकडून यात्यांची खरेदी—जमशेटपूर येथील टाटा कंपनीनें आपल्या कारखान्याचा विस्तार करण्याचें ठरविलें असून ह्या कामीं उपयोगी पडण्यासारख्या यात्या जपानकडून मागविल्या आहेत. त्यांची किंमत सुमारें ७० लाख रुपये होईल. विस्ताराच्या योजनेला ७५ कोटी रुपये खर्च येईल. आणि ती १९५८ च्या मध्याच्या सुमारास पूर्ण होईल. पश्चिम जर्मनींतील कारखान्यांकडून २० कोटी रुपयांची यंत्रसामुग्री मागविण्यांत आली आहे.

रशिअन विमानें घेणार—इंडिअन एअरलाइन्स कॉर्पोरेशनच्या उपयोगासाठी रशिआंतून 'इल्यूशिन' जातीचीं विमानें आयात करण्याच्या वाटाघाटी चालू आहेत. सध्या वापरण्यांत येणाऱ्या 'डॅकोटा' विमानापेक्षा रशिअन विमानांचीं एंजिनें अधिक शक्तीचीं आहेत असें म्हणतात. त्यामुळें विमानांचा प्रवास अधिक सुरक्षित होतो.

सर्वांत मोठी बोट—ग्रीसमधील एका बोट कंपनीसाठी जगांतील सर्वांत मोठी बोट बांधण्याचा करार कंपनीच्या चालकांनीं अमेरिकेशीं केला आहे. ही बोट तेलाची वहातूक करण्यासाठी बांधण्यांत येणार असून तिचें वजन १,००,००० टन असेल. अशाच प्रकारच्या पण कमी वजनाच्या आणखीहि चार बोटी कंपनीकरतां बांधण्यांत येणार आहेत.

भारतीय कवीचा गौरव—श्री. जमाल भारतीय ह्या भारतीय कवीच्या गौरवार्थ सौदी अरेबिआचे राजे इब्न सौद ह्यांनीं २०० रुपयांचा चेक पाठविला आहे. राजेसाहेबांना दिल्ली नगरपालिकेतर्फे गेल्या डिसेंबर महिन्यांत मानपत्र देण्यांत आलें होतें. त्यावेळीं श्री. भारती ह्यांनीं राजेसाहेबांच्या स्तुतिपर उर्दू आणि अरबी भाषेंत कविता रचल्या होत्या.

एंजिनिअरांची मोजदाद—पाटबंधारे आणि वीज ह्या विषयांच्या एंजिनिअर्सचे राष्ट्रीय रजिस्टर तयार करण्याचें भारतीय सरकारनें ठरविलें आहे. सरकारी नोकरी करीत असलेल्या अशा एंजिनिअर्सची माहिती गोळा करण्यांत येत आहे. त्याचप्रमाणें खाजगी अगर सरकारी नोकरीमधून सेवानिवृत्त झालेल्यांचीहि माहिती जमा करण्यांत येत आहे.

हैदराबाद येथील गांधी कॉलेज—हैदराबाद येथील गांधी मेडिकल कॉलेजची व्यवस्था सरकारनें आपल्याकडे घेतली आहे. कॉलेज १९५४ सालीं स्थापन करण्यांत आलें होतें व तें चालविण्याची जबाबदारी खाजगी संघटनेकडे होती. संघटनेच्या सूत्र-चालकांनीं विनंती केल्यावरूनच नवीन व्यवस्था अंमलांत येत आहे.

सायकलवरून जगाचा प्रवास— श्री. मिश्रीलाल जयस्वाल ह्या नांवाचा एक बिहारी गृहस्थ १९५२ मध्यें सायकलीवरून जगाचा प्रवास करण्यास निघाला. त्यानें आतांपर्यंत एकूण ६२,००० मैल अंतर सायकलीवरून तोडलें आहे. ९,००० मैलांचा प्रवास त्यानें समुद्रमार्गानें केला. सध्यां तो न्यूयॉर्कला पोंचला आहे. विवाह करण्यासाठी त्याला २१ वेळां विचारण्यांत आलें; पण त्यानें सर्वांना नकार दिला.

भिकाऱ्यांसाठी आसरा— साधु-समाजातर्फ हरद्वार येथें भिकाऱ्यांना आसरा देण्यासाठी इमारत बांधण्यांत आली आहे. राज्य सरकारचें समाज कल्याण खातें ह्या भिकारी-गृहाची व्यवस्था पहाणार आहे. सरकार वार्षिक खर्चापैकी निम्मी रक्कम देणार असून साधु-समाज दरसाल १५ ते २० हजार रुपये देणार आहे. भिकाऱ्यांना ग्रामोद्योगाचें शिक्षण देण्यांत येईल.

परभणी येथें शेतकी कॉलेज—परभणी येथें नव्यानें काढण्यांत येत असलेलें शेतकी कॉलेज ऑगस्टपासून सुरू होईल. कॉलेजसाठी सध्यांची शेतकी शाळेची इमारत वापरण्यांत येईल. त्याशिवाय आसपासच्या इतर इमारतीहि उपयोगांत आणल्या जातील. कॉलेजसाठी ८० एकर जमीनहि मिळाली आहे.

इंडस्ट्रिअल बँकेची स्थापना— सौराष्ट्र राज्य सरकार आपल्या राज्यांत एका इंडस्ट्रिअल बँकेची स्थापना करण्याचा विचार करीत आहे. सरकारचे उद्योग व व्यापारमंत्री ह्यांनीं ही घोषणा केली आहे. छोट्या उद्योगधंद्यांना येणाऱ्या अडचणींचें निवारण करण्याच्या हेतूनें बँकेची स्थापना करण्यांत येणार आहे.

साखर कारखान्यासाठी कर्ज—बेल्लारी जिल्ह्यांत काढण्यांत येणाऱ्या सहकारी साखर कारखान्याच्या उभारणीसाठी इंडस्ट्रिअल फिनॅन्स कॉर्पोरेशननें ४० लाख रुपयांचें कर्ज मंजूर केलें आहे. म्हैसूर सरकारनें १० लाख रुपयांचें भांडवल दिलें असून सार्वजनिकरीत्या १० लाख रुपये जमविण्यांत आले आहेत. कारखान्यांत रोज ८०० टन उस गाळला जाईल. १९५७ च्या जानेवारींत तो सुरू होईल.

सहकारी शिक्षणाची शाळा— गुजरातमधील मेहसाणा जिल्ह्यांत सहकाराचें शिक्षण देणारी एक शाळा काढण्यास मुंबई सरकारनें मंजुरी दिली आहे. शाळेंत १०० विद्यार्थ्यांच्या शिक्षणाची सोय करण्यांत आली आहे. विद्यार्थ्यांच्या प्रत्येक तुकडीला ६ महिने अभ्यास करावा लागेल.

विजेवर चालणारी यारी—कलकत्ता बंदरांत विजेच्या शक्तीवर चालविण्यांत येणारी यारी बसविण्यांत यणार आहे. यारीची किंमत १९ लाख रुपये असून ती बसविण्याचें काम एका जर्मन कंपनीकडे सोपविण्यांत आलें आहे. दुसऱ्या पंच-वार्षिक योजनेसाठी आयात करण्यांत येणारी भारी यंत्रसामुग्री उतरवून घेण्यासाठी तिचा विशेष उपयोग होईल.

स्टेशनाची नवी इमारत— गुजराथमधील गोध्रा रेल्वे स्टेशनासाठी नवी इमारत बांधण्यांत येणार आहे. सध्याची इमारत व इतर व्यवस्था वहातुकीला अपुरी पडत आहे. हल्लींची इमारत ५० वर्षांपूर्वी बांधलेली आहे. गोध्रा स्टेशनाची इमारत उतारूंच्या जाण्यायेण्यास सुद्धां पुरी पडत नाहीं.

चितळे शुगर वर्क्स लि.—चितळेनगर येथें निघणाऱ्या साखर कारखान्याची यंत्रसामुग्री खरेदी करण्यांत आली आहे. यंत्रसामुग्री पुढील हंगामापर्यंत हातीं यावी म्हणून कंपनीचे डायरेक्टर श्री. श्री. द. चितळे तिची पहाणी करून वहातुकीची व्यवस्था करण्यासाठी जर्मनीला गेले आहेत.

स्थापना १९३६

युनायटेड वेस्टर्न बँक, लिमिटेड, सातारा

[शेड्यूल्ड बँक]

हेड ऑफिस—*पॅलेस स्ट्रीट, चिरमुले निकेतन, सातारा.*

शाखा—मुंबई फोर्ट, मुंबई गिरगांव, पुणें, नासिक, बार्शी, लोणंद, कोल्हापूर व हलकर्णी

ता. ३१-३-५६ अखेर

अधिकृत भांडवल	रु.	१०,००,०००
वसूल भांडवल	रु.	६,५०,०००
रिझर्व व इतर फंडस्	रु.	२,२८,०००
ठेवी व इतर फंडस्	रु.	१,१२,००,०००
एकूण खेळतें भांडवल	रु.	१,२०,००,०००

मुदत ठेवीवरील व्याजाचे दर :

१ वर्ष	दोन वर्षें	तीन वर्षें	५ वर्षें
रु. २-८-०	रु. २-१२-०	रु. ३-०-०	रु. ३-८-०

दहा अगर अधिक वर्षें रु. ४-०-० (चार फक्त)

सेव्हिंग्ज बँक	दरसाल दर शेंकडा	१-८-०
सेव्हिंग्ज डिपॉझिट	"	२-०-०
चालू डिपॉझिट	"	०-८-०

सर्व तऱ्हेचे बँकिंगचे व्यवहार केले जातात.

सी. ह. जोशी, बी. ए., बी. कॉम्., *मॅनेजर.*

शं. ह. साठे, बी. ए., एल्एल्. बी., *चेअरमन*

'अर्थ' ग्रन्थमाला

१ बँका आणि त्यांचे व्यवहार
२ हिंदुस्थानची रिझर्व्ह बँक
३ व्यापारी उलाढाली
४ सहकार

माधवाश्रम लि. भोजनाची व राहण्याची उत्कृष्ट सोय. विवाहकार्याची संपूर्ण व्यवस्था. गिरगांव, मुंबई ४.

किर्लोस्कर

आपल्या उन्हाळी पिकांची जोपासना करण्यासाठी

★

सेंट्रिफ्युगल पंप

(टाइपः एन.बी.एस.)

★

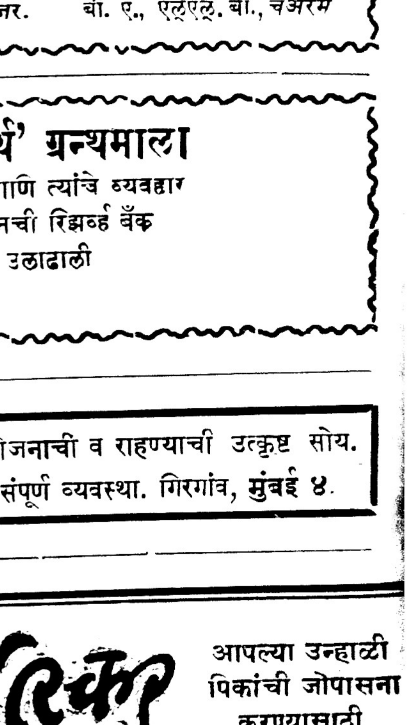

अधिक माहिती मागवा

किर्लोस्कर बंधु, लि., किर्लोस्करवाडी

अर्थ

बुधवार, ता. ११ जुलै, १९५६

संस्थापक :
प्रो. वामन गोविंद काळे
संपादक :
श्रीपाद वामन काळे

खनिज तेलाच्या शोधाची योजना

भारतामधील खनिज तेलाचा व इतर खनिज संपत्तीचा शोध लावण्याचा कार्यक्रम सरकारनें आखला आहे. ह्या कार्यक्रमासाठी ३० कोटी रुपये खर्च येणार आहे, आणि जरूर तें संशोधन १५ वर्षें चालणार आहे. या बाबतींत रशिआचें साह्य घेण्याचें ठरविण्यांत आलें असून रशिअन तज्ज्ञांची पहिली तुकडी ऑक्टोबर महिन्यांत भारतांत येऊन पोंचेल. तेलविषयक सोव्हिएट तज्ज्ञांनीं भारताचा दौरा नुकताच केला आहे व भारतीय सरकारला त्यांनीं कांहीं सूचनाहि केल्या आहेत. तेलाच्या विहिरी खणण्यासाठी व चालविण्यासाठी यंत्रसामुग्रीचे १० संच परदेशांतून आयात करण्यांत येणार आहेत. त्यांपैकी तीन रशिआ पुरविणार असून एक रुमेनिआंतून भारतांत आलाहि आहे. खनिज संपत्तीचें संशोधन करणाऱ्या भूस्तरविषयक पदवीधरांची भारतांत दुर्मिळता आहे. म्हणून नव्या पदवीधरांना चार महिनेपर्यंत कसून शिक्षण देण्यांत यावें अशी शिफारस रशिअन तज्ज्ञांनीं केली होती. पण अशा पदवीधरांकडून गुंतागुंतीची यंत्रसामुग्री कशी काय वापरली जाईल ह्याविषयीं शंका व्यक्त करण्यांत येत आहे. भूस्तराच्या संशोधनाचें कार्य भारतांत पुरेशा गतीनें होत नाहीं असा अभिप्राय रशिअन तज्ज्ञांनीं व्यक्त केला होता. भारतीय तज्ज्ञांच्या मतानें योग्य संघटनेचा अभाव आणि तरबेज माणसांची वाण ह्या कारणांमुळें मंद प्रगति होत आहे. म्हणून त्यांच्या मतानें संशोधनकार्याच्या आरंभाला तरा कुशल व शिक्षित माणसांचीच भरती करणें आवश्यक आहे. भारतीय सरकार लवकरच संशोधनाच्या कामास प्रारंभ करणार आहे.

अमेरिकेंतील पोलाद–कामगारांचा संप

अमेरिकेंतील पोलादाच्या कारखान्यांत काम करणाऱ्या मजुरांनीं अधिक वेतन मिळविण्यासाठी संप केला आहे. संपामुळें पोलादाच्या धंद्याची परिस्थिति इकडे आड व तिकडे विहीर अशी झाली आहे. संप दीर्घ काल टिकला अगर तो लवकर मिटविण्यांत आला तरी अमेरिकेच्या अर्थव्यवस्थेवर विपरीत परिणाम होईल, अशी भीति अर्थशास्त्रज्ञ व्यक्त करीत आहेत. पोलाद कामगारांना सध्यां तर तासाला २ डॉलर्स व ४६ सेंटस् वेतन मिळत आहे. ह्या वेतनांत ६५ सेंटची वाढ करण्यांत यावी अशी कामगारांची मागणी आहे. अमेरिकेंतील पोलादाचे कारखाने आज भरभराटीच्या शिखरावर आहेत. कारखान्यांची ९९ टक्के उत्पादनक्षमता वापरण्यांत येत आहेत. १९५६ च्या पहिल्या तिमाहींत पोलाद कंपन्यांना ३·१२ कोटी डॉलर्स नफा झाला. ह्या कारभारांत आपणांस हिस्सा मिळाला पाहिजे असें कामगारांच्या संघाचें म्हणणें आहे. कामगारसंघाचे १२ लाख सभासद आहेत आणि संघाजवळ ५ कोटी डॉलर्स संपनिधि आहे. संप लवकर मिटविण्यांत आला नाहीं तर दोन आठवड्याच्या आंत बांधकाम, रेल्वे, तेल-खाणी आणि गॅस पुरविण्याच्या कंपन्या ह्यांना आपले व्यवहार बंद ठेवावे लागतील आणि ४ आठवड्यांच्या कालांत पोलाद वापरणाऱ्या मोटारींच्या कारखान्यासारख्या धंद्यांनाहि काम बंद करावें लागेल. कामगारांना वेतन-वाढ देण्यांत आली तरीहि अडचण आहे. वेतनांत १ सेंटची वाढ करण्यांत आली तर पोलादाची किंमत टनामागें ४० सेंटनीं वाढेल. संपामुळें पोलादाची किंमत टनामागें १० डॉलर्सनीं वाढेल असा अंदाज करण्यांत आला आहे. ह्याचा परिणाम म्हणजे इतर कारखान्यांनाहि आपल्या मालाच्या किंमती वाढवाव्या लागतील.

खाजगी मालकीच्या धंद्यांतील नफा

भारताचे मजूरमंत्री श्री. खंडूभाई देसाई ह्यांनीं साऊथ इंडिअन मिलओनर्स असोसिएशनपुढें केलेल्या भाषणांत, खाजगी मालकीच्या धंद्यांनीं घ्यावयाच्या नफ्यासंबंधीं महत्त्वाचे विचार प्रगट केले आहेत. ते म्हणाले कीं भारताची समाजव्यवस्था समाजवादी पद्धतीची राहणार आहे. म्हणून खाजगी मालकीच्या उद्योगधंद्यांनीं मिळवावयाच्या नफ्यावर आपोआपच निर्बंध पडतात हें लक्षांत ठेवलें पाहिजे. राष्ट्रांतील लोकांची खरेदीची शक्ति किती आहे, ह्यावरच नफ्याचें प्रमाण अवलंबून राहिल पाहिजे. भरपूर नफा मिळवण्याचे दिवस आतां राहिले नाहींत. एकूण नफा हा लोकांच्या आर्थिक कुवतीशीं सुसंगत असाच असला पाहिजे. राष्ट्रीयीकरणाविषयीं बोलतांना ते म्हणाले कीं, सरकारकडून प्रत्यक्ष मदत घेतल्याखेरीज देशाचें औद्योगीकरण पुरें होणार नाहीं हें समजून घेतलें पाहिजे. उद्योगधंदे म्हणजे भांडवल व मजूर ह्यांनीं भागीदारींत चालविण्याचा व्यवसाय आहे. दोन्ही घटकांनीं आपापल्या अनुभवाचा फायदा सरकारला दिला पाहिजे. असें करण्यांत आलें तर देशांच्या औद्योगीकरणाविषयीं आखण्यांत आलेल्या सर्व योजना यशस्वी रीत्या पार पाडतां येतील. दक्षिण भारताच्या औद्योगीकरणाकडे दुर्लक्ष केलें जातें, अशी एक तक्रार करण्यांत येते. पण नियोजन–समितीपुरतें बोलावयाचें झाल्यास पूर्व, पश्चिम, दक्षिण, उत्तर असे भारताचे वेगवेगळे भाग आहेत असें ती मानीतच नाहीं. तिच्या दृष्टीनें दोनच मुद्दे महत्त्वाचे आहेत. ते म्हणजे कच्चा माल व औद्योगिक शक्ति ह्यांची उपलब्धि.

शालेय पुस्तकांचेंच प्रकाशन अधिक

संयुक्त–राष्ट्र–संघटनेच्या शैक्षणिक, शास्त्रीय आणि सांस्कृतिक उपसंघटनेतर्फे जगांत प्रसिद्ध होणाऱ्या पुस्तकांविषयीं एक अहवाल तयार करण्यांत आला आहे. ब्रिटनच्या पब्लिशर्स असोसिएशनचे उपचिटणीस मि. बार्कर ह्यांनीं संपादन केलेल्या ह्या अहवालांत आंतरराष्ट्रीय प्रकाशनाच्या व्यवसायापुढील प्रश्नांचीहि चर्चा करण्यांत आली आहे. अहवालांत संकलित करण्यांत आलेली माहितीहि मोठी उद्बोधक आहे. जगांत दरवर्षी सुमारें ५०० कोटी पुस्तकें प्रसिद्ध करण्यांत येतात. अर्थात् सर्व प्रकारच्या पुस्तकांची ही संख्या आहे. दरमाणशीं दोन पुस्तकें असें हें प्रमाण पडतें. ह्या पुस्तकांपैकी अर्धी पुस्तकें शालोपयोगी

असतात, असें आढळून आलें आहे. प्रसिद्ध होणाऱ्या एकूण पुस्तकांपैकीं तीन चतुर्थांश पुस्तकें अवघ्या १० देशांत प्रसिद्ध करण्यांत येत असतात. दरवर्षी १०,००० हून अधिक पुस्तकें प्रसिद्ध करणारे देश फारच थोडे आहेत. पाऊण हिस्सा पुस्तकें भारत, रशिआ, जपान, अमेरिका इत्यादि १० देशांतून प्रसिद्ध करण्यांत येतात. पुस्तकांची किरकोळ विक्री करणाऱ्या निरनिराळ्या देशांतील दुकानांची संख्या अहवालांत एका कोष्टकांत देण्यांत आलेली आहे. ही यादी १६ देशांच्या पुरतीच मर्यादित आहे. कोष्टकावरून असें दिसून येतें कीं, किरकोळ विक्रीच्या बाबतींत रशिआचा अनुक्रम पहिला लागतो. रशिआंत किरकोळ विक्रीचीं २४,००० केंद्रें आहेत. त्यानंतर इटलींत ९,६०० केंद्रें आहेत. ब्रिटन व अमेरिका ह्या देशांतून अशा प्रकारचीं सुमारें ८,५०० केंद्रें आहेत.

मुंबई राज्यांतील १४ सहकारी साखर कारखाने

मुंबई राज्यांतील पहिला सहकारी साखर कारखाना लोणी येथें डिसेंबर, १९५० मध्यें सुरू झाला. दुसरा कोपरगांव येथें ९ फेब्रुवारी १९५६ रोजीं सुरू झाला. खालील सहकारी कारखान्यांसाठी यंत्रसामुग्री मागविण्यांत आली आहे व ते कारखाने येत्या मोसमांत साखर उत्पादन करूं लागतील, अशी अपेक्षा आहे.

१ श्री. खेडूत सहकारी खंड उद्योग मंडळी लि., बाबेन (सुरत).

२ राहुरी सहकारी साखर कारखाना लि., राहुरी (अहमदनगर)

३ कारेगांव सहकारी साखर कारखाना लि., कारेगांव (अहमदनगर).

४ श्रीराम सहकारी साखर कारखाना लि. फलटण (सातारा).

५ मालेगांव सहकारी साखर कारखाना लि. बारामती (पुणें).

६ रहाता सहकारी साखर कारखाना लि. रहाता (अहमदनगर).

आणखी सहा साखर कारखान्यांसाठी यंत्रसामुग्री लवकरच मागविण्यांत येईल. एकूण १४ कारखान्यांपैकीं प्रत्येकानें भागीदारांकडून खालीलप्रमाणें भाग भांडवल जमा केलेलें आहे. येत्या पांच वर्षांत आणखी ५ साखर कारखाने काढण्याचा विचार आहे.

(आकडे ३१ मार्च, १९५६ अखेरचे)

	रुपये
प्रवरा	१८,७९,२५८
कोपरगांव	१७,३७,५०४
बाबेन	१५,०६,०००
राहुरी	९,३८,५७१
कारेगांव	१०,२७,८३०
फलटण	१०,००,०५०
मालेगांव (बारामती)	१०,१२,०९५
रहाता	१०,११,३००
इचलकरंजी	१०,२०,३०५
कडोली	१०,०५,२२४
घोटवडे	१०,०८,१००
सणसर	१०,२०,०१०
जुळेवाडी	१०,००,०००
मालेगांव (नाशिक)	१०,२८,२६१

ह्याखेरीज, प्रत्येक कारखान्याचे १० लक्ष रुपयांचे भाग सरकारने घेतले आहेत. कारखाना उभारणीसाठी लागणारा बाकीचा पैसा इंडस्ट्रिअल फिनॅन्स कॉर्पोरेशनकडून कर्जाऊ घेतला जाईल.

उद्बोधक उद्गार

परदेशांतील सहकारी चळवळ

" भारतांतील सहकारी संस्थांची घटना, कार्यपद्धति व प्रत्यक्ष कारभार ह्यांबद्दल इतर देशांना पुष्कळच जिज्ञासा आहे. आपण भारतांत सरकारवर फारच अवलंबून राहतों. इतर देशांतील सहकारी संस्थांना सरकारी हस्तक्षेपाची भीति वाटत नाहीं, किंवा सरकारी मदतीची त्या अपेक्षाहि करीत नाहींत. इतर देशांतील सहकारी संस्था आपला व्यवहार वाढविण्यास व कार्यक्षमतेनें कारभार करण्यास विशेष उत्सुक असतात. " :—प्रो. द. गो. कर्वे ह्यांनीं, बॉंबे स्टेट को. बँकेंत सत्कार-समारंभाचे वेळीं केलेलें भाषण.

मुंबई शहरासाठी ट्यूब रेल्वेची योजना

मुंबई शहरांत भूमिगत रेल्वेची ६२ कोटी रुपयांची योजना आंखण्यांत आली आहे. बोरीबंदर ते म्यूझियम (बलार्ड एस्टेट व चर्चगेट द्वारा) हा फाटा प्रथम सुरू करावा, नंतर बोरीबंदर ते बॉंबे सेंट्रल हा फाटा हातीं घ्यावा, नंतर भायखळा व शीव हीं जोडावीं आणि बॉंबे सेंट्रल व माहीम हीं जोडावीं, अशी कल्पना आहे. खणून काढलेली माती-दगड, लॅंड रीक्लेमेशन योजनेप्रमाणें बॅकबेचा समुद्र भरून काढण्यासाठी सरकारनें विकत घ्यावी म्हणजे ट्यूब रेल्वेच्या भांडवली खर्चांत २५% बचत होईल, अशी सूचना करण्यांत आली आहे. सबंध योजनेची तज्ज्ञांकरवी तपासणी अद्याप व्हावयाची आहे. ट्यूब रेल्वेमध्यें एकच वर्ग राहील व रेल्वेचे दर बसच्या दरापेक्षा स्वस्त असतील.

सिमेंटचा व्यापार सरकार करणार

सरकारमार्फत सिमेंटचा व्यापार करण्याचें व त्याचा दर सर्वत्र सारखा ठेवण्याचें भारत सरकारनें ठरविलें असून, या निर्णयाची अंमलबजावणी १ जुलै, १९५६ पासून सुरू झाली. उत्पादकांच्या विद्यमान विक्री यंत्रणांमार्फत स्टेट ट्रेडिंग कॉर्पोरेशन ऑफ इंडिया (प्रा.) लि. सिमेंटची वांटणी करील. या कार्यासाठी या यंत्रणांची कॉर्पोरेशनचे एजंट म्हणून नेमणूक करण्यांत येत आहे. १०२ रु. ८ आणे टन याच दरानें कॉर्पोरेशन सिमेंटची सर्वत्र विक्री करील.

कंपनीची पाटी मराठींत हवीच !

कंपन्यांनीं आपल्या कचेरीच्या बाहेर आपल्या नांवाची जी पाटी लावावयाची असते, ती पूर्वीच्या कंपनी कायद्याप्रमाणें इंग्रजींत असावी लागे. नव्या कायद्याप्रमाणें, ही पाटी स्थानिक भाषेंत असावयास पाहिजे. म्हणजे, फक्त इंग्रजींत पाटी लावली व त्याबरोबर स्थानिक भाषेंत पाटी लावली नाहीं, तर कंपनी कायद्याचें पालन होणार नाहीं. कायद्यांतील ह्या फरकाकडे सर्व कंपन्यांचें लक्ष वेधण्यांत येत आहे.

[illegible]
(सुखी जीवनाच्या पाऊल[illegible])
लेखक :—श्री. वा. काळे, संपादक, " [illegible] "
मराठी दुसरी आवृत्ति] [[illegible]

नवा हिंदु वारसा कायदा
(२)

इतर वारसदार

परिशिष्टाच्या पहिल्या वा दुसऱ्या वर्गातील वारसदार नसल्यास रक्तसंबंधानें वा दत्तकसंबंधानें मृत व्यक्तीशीं नातें असलेली व्यक्ति सपिंडी असल्यानें वारस ठरण्यास पात्र आहे. कोणी सपिंडी असा वारसदारहि मिळत नसल्यास रक्तसंबंधाचें अगर दत्तकसंबंधाचें (पुरुषाकडून नव्हें) मृत व्यक्तीशीं नातें असल्यास तें एकाच वंशाचे संबंधी असल्यानें (कॉग्नेट) त्यांस वारसा मिळेल. पहिल्या व दुसऱ्या वर्गातील किंवा सपिंडी वा एकाच वंशाचे संबंधी कोणीहि नातेवाईक पुढें येत नसल्यास ती मालमत्ता बेवारशी म्हणून सरकारजमा होईल.

स्त्रियांना संपूर्ण हक्क

हिंदु स्त्रियांच्या ताब्यांतील मालमत्तेसंबंधीं पाहतां, कांहीं विशिष्ट अपवाद सोडून, या कायद्यानें अशा मालमत्तेबाबत महत्त्वपूर्ण बदल केला आहे. तो म्हणजे स्त्रीच्या ताब्यांतील मालमत्ता, मग ती हा नवा कायदा अंमलांत आल्यावर वा तत्पूर्वी मिळविलेली असो, ती सर्व मालमत्ता केवळ तिच्याच मालकीची असल्याचें मानण्यांत येईल. हिंदु वुमेन्स इस्टेट या नांवानें ओळखण्यांत येणारी स्त्रीची मर्यादित मालकी कायद्यानें प्रस्थापित होणारी नाहीं.

हिंदु स्त्रीस मालमत्तेचा संपूर्ण अधिकार दिला असल्यानें, अशी स्त्री मालमत्तेबाबत मृत्युपत्र तयार न करतां मरण पावल्यास, तिच्या संपत्तीच्या संभाव्य वारसदारांची सुधारलेली यादी या कायद्यांत अंतर्भूत केलेली आहे. हिंदु महिलेचे वारस पुढीलप्रमाणें आहेत :—

१. मुलगे, मुली व पति यांचा वांटा सारखा राहील. मुलगा किंवा मुलगी आईपूर्वी मृत असल्यास त्याच्या वा तिच्या मुलांस व मुलींस तो वांटा विभागून मिळेल.

२. पतीचे वारसदार.

३. आई व वडील.

४. वडिलांचे वारसदार आणि

५. आईचे वारसदार.

इतर प्रकरणांप्रमाणें येथेंहि एका क्रमांतील वारसदारास त्या [illegible]ील क्रमांतील वारसदाराआधीं अग्रक्रम मिळेल. तसेंच एकाच [illegible]मांतील वारसदारांना सारखी वांटणी मिळेल.

पति, आई व वडील यांचे वारसदार कोण तें ठरवितांना ही [illegible]ालमत्ता पति, आई वा वडील यांचीच असतां व ते मृत्युपत्र न [illegible]रतांच निधन पावले असतां वारसदार ठरविण्यासंबंधांत जे [illegible]ियम लावण्यांत आले असते त्या नियमांनुसारच विचार होईल.

संरक्षक तरतुदी

हिंदु स्त्रीकडे आलेल्या मालमत्तेबद्दल महत्त्वपूर्ण असा अपवाद [illegible]७ व्या कलमांत केलेला आहे. ह्या अपवादानुसार एकाद्या हिंदु [illegible]हिलेस तिच्या वडिलांकडील वा आईकडील मालमत्ता मिळाली [illegible]ाणि पति जिवंत आहे, मात्र मागें मुलें वा नातवंडें न ठेवतांच ती मरण पावली तर ती मालमत्ता तिच्या पतीस न मिळतां तिच्या वडिलांच्या वा आईच्या वारसदारांकडे परत जाईल. त्याचप्रमाणें हिंदु स्त्रीस आपल्या पतीकडून मिळालेली मालमत्ता, तिच्या मृत्यूनंतर तिला मुलें वा नातवंडें नसल्यास, ती मालमत्ता पतीच्या इतर वारसदारांकडे जाईल. हे महत्त्वाचे अपवाद सोडून वारसदारांची यादी वरीलप्रमाणेंच राहील. आप्तांच्या वारसदारींचा क्रम ठरविण्याच्या प्रमाणासंबंधीं कांहीं विशिष्ट सर्वसामान्य नियम घालून देण्यांत आले आहेत. उदाहरणार्थ, पूर्ण रक्ताच्या नात्यास अर्ध रक्ताच्या नात्यावर अग्रक्रम राहील. वारसा ठरण्याच्या वेळीं विधवा स्त्रीनें पुनर्विवाह केला असल्यास अशी स्त्री, खुनी ठरलेली व्यक्ति, अगर हिंदु धर्माचा त्याग केलेल्या व्यक्तीचे वंशज यांना हिंदु मृताच्या संपत्तींत वांटा न मिळण्याबद्दलहि नियम आहेत.

कुटुंबाच्या मालमत्तेची अनावश्यक विभागणी टाळण्यासाठी खास उपाययोजनांची तरतूद केलेली आहे. उदाहरणार्थ, कुटुंबाच्या रहात्या घरांत राहण्याचा हक्क स्त्रीला असला तरी कुटुंबांतील पुरुष वारसदारांनीं आपापला वांटा घेण्यास संमति दिल्याशिवाय तिला आपला वांटा मागतां येणार नाहीं. एकाद्यास कायदेशीर मृत्युपत्र केल्याशिवाय मरण आल्यास त्याची अगर तिची स्थावर मालमत्ता किंवा व्यापारोद्योग यांचा वारसा पहिल्या वर्गांत नमूद केलेल्या एक किंवा अनेक वारसांकडे येईल; आणि यांपैकीं एखाद्या वारसास त्याचा अगर तिचा मालमत्तेंतील किंवा व्यापारोद्योगांतील भाग विकावयाचा असल्यास मालमत्ता अगर व्यापारोद्योग एकत्रित राहण्याच्या दृष्टीनें इतर बाहेरील लोकांपेक्षा बाकीच्या वारसदारांना तो विकत घेण्याचा हक्क राहील.

हिंदूला त्याच्या स्वतंत्र मालमत्तेचें जसें मृत्युपत्र करतां येतें तसेंच त्याच्या मिताक्षरांतील रिक्थ सम विभागाच्या बाबतीतहि मृत्युपत्र करण्याचा अधिकार देण्यांत आला आहे. यामुळें मालमत्तेसंबंधींचे बखेडे टाळणें शक्य होईल.

कुराणाचीं छोटीं पुस्तकें

झेकोस्लोव्हाकिया, कुराणाच्या खिशांत मावतील अशा आकाराच्या १,००,००० प्रती छापून मुस्लिम देशांकडे निर्गत करणार आहे. प्रत्येक पुस्तकाची रुंदी २·५ सेंटिमीटर व उंची ३·५ सेंटिमीटर असून जाडी १ सेंटिमीटर आहे. पुस्तक ५०० पृष्ठांचें आहे.

मुंबई विद्यापीठाला १ कोटी रु. ग्रँट

मुंबई, मद्रास व कलकत्ता हीं सर्वांत जुनीं हिंदी विद्यापीठें येत्या वर्षी शतसांवत्सरिक उत्सव साजरा करतील. त्या प्रत्येक विद्यापीठाला ह्यानिमित्त युनिव्हर्सिटी ग्रँट कमिशन १ कोटी रुपयांची देणगी देणार आहे. मुंबई विद्यापीठाला आणखी २५ लक्ष रुपये बिनव्याजी कर्जाऊ मिळणार आहेत.

बुद्धस्मारकाचा सर्वोत्कृष्ट नमुना

बुद्धस्मारकाचा सर्वोत्कृष्ट नमुना सादर केल्याबद्दल लखनौचे श्री. बी. डी. क्षीरसागर ह्यांना १५,००० रु. चें पारितोषिक मिळालें आहे.

तमाम दंतरोगांवर
☆ [illegible] म्हणजेच [illegible]ळी टूथ पावडर ☆

दुसऱ्या पंचवार्षिक योजनेसाठी उपलब्ध होणारी परकीय हुंडणावळ

दुसऱ्या योजनेच्या मुदतींत देण्याघेण्याची अंदाजें परिस्थिति काय असेल तें पुढील तक्त्यावरून समजून येईल.

भारताची चालू खात्यावरील देण्याघेण्याची परिस्थिति
१९५६–५७ ते १९६०–६१

	१९५६–५७	१९५७–५८	१९५८–५९	१९५९–६०	१९६०–६१	१९६०–६१ ला संपणाऱ्या पांच वर्षांची सरासरी	१९६०–६१ ला संपणाऱ्या पांच वर्षांची एकूण बेरीज
१	२	३	४	५	६	७	८
१. निर्यात (एफ. ओ. बी.)	५७३	५८३	५९२	६०२	६१५	५९३	२९६५
२. आयात (सी. आय. एफ.)	७८३	८८६	९९०	८९५	७८६	८६८	४३४०
३. व्यापारी शिल्लक	–२१०	–३०६	–३९८	–२९३	–१७१	–२७५	१३७५
४. अदृश्य स्वरूपांतील (अधिकृत देणग्या वगळून)	+६२	+५५	+५१	+४६	+४१	+५१	+२२५
५. चालू खात्यावरील एकूण शिल्लक	–१४८	–२४८	–३४७	–२४७	–१३०	–२२४	–११२०

पांच वर्षांच्या कालावधींत चालू खात्यावर एकूण तूट अंदाजें १,१२० कोटी रु. येईल. बरीचशी तूट योजनेच्या दुसऱ्या व तिसऱ्या वर्षात येण्याचा संभव असल्याचेंहि दिसून येईल. कारण याच सुमारास पोलाद, यंत्रसामुग्री आणि इतर सामुग्री यांची आयात होणार असल्यानें योजनेच्या मधल्याच काळांत ही तूट येईल असा अंदाज केलेला आहे.

निर्यातीचें प्रमाण १९५६–५७ मधील अंदाजें ५७३ कोटी रु. वरून वाढून १९६०–६१ मध्यें ६१५ कोटी रु. वर जाईल. परंतु आयातीचें प्रमाणहि योजनेच्या पहिल्या चार वर्षांत बरेंच वाढणार असल्यानें योजनेच्या मुदतींत व्यापारी शिल्लक उणे १,३७५ कोटी रु. ची उरेल. आतां अदृश्य मार्गानें येणारी जादा रक्कम जमेस धरतां चालू खात्यावरील एकूण तूट १,१२० कोटी रु. म्हणजे वर्षांत २२४ कोटी रु. येईल. हें अंदाज अर्थात् तात्पुरत्या स्वरूपाचे आहेत परंतु त्यावरून या प्रश्नाचा व्याप लक्षांत येईल.

परकीय हुंडणावळीच्या गंगाजळींतून २०० कोटी रु. उचल केली तर ९०० कोटी रु. ची तफावत राहतेच. ही तफावत खाजगी परकीय भांडवलाचा इकडे वळणारा ओघ व आंतरराष्ट्रीय संघटना व मित्र–राष्ट्रांकडून मिळणारी आर्थिक मदत व कर्जे याद्वारें भरून काढतां येईल.

पहिल्या पंचवार्षिक योजनेच्या मुदतींत सरकारी क्षेत्रांत विकास कार्यावर विनियोग करण्यासाठी २९८ कोटी रु. चें परकीय भांडवल मिळालें होतें. पण प्रत्यक्षांत २०४ कोटी रुपयेच खर्च झाले असावेत असा अंदाज आहे. अर्थात् उरलेले ९४ कोटी रुपये दुसऱ्या योजनेसाठी उपलब्ध आहेत. हें परकीय भांडवल जागतिक बँक आणि अमेरिका आणि अनेक मित्रराष्ट्रें यांच्याकडून मिळालें होतें. याशिवाय भारतास यूनोकडून आणि तांत्रिक साह्याच्या विस्तृत कार्यक्रमाखालीं खास यंत्रणांकडून तांत्रिक साह्य मिळत आहे. तसेंच चार कलमी कार्यक्रमानुसार अमेरिकेकडून आणि कोलंबो योजनेखालीं राष्ट्रकुलांतील राष्ट्रांकडून भारतास असें साह्य लाभत आहे.

तेव्हां निर्यातीचें उत्पन्न जास्तींत जास्त वाढविण्यावर आणि आयातीचें प्रमाण शक्य तितकें कमी करण्यावर मुख्यत: भर देण्याचें धोरण स्वीकारलें पाहिजे.

अमेरिकेंतील भांडवलशाही म्हणजे मध्यमवर्गाची वाढती मालकी !

न्यूयॉर्क स्टॉकएक्सचेंजनें केलेल्या पहाणीवरून असें दिसून येतें, कीं युनायटेड स्टेट्समध्यें आतां ८०,००,००० लोक वेगवेगळ्या कंपन्यांचे भागदार आहेत. १९५२ सालीं भाग धारण करणारांची संख्या ६५,००,००० होती. १९५२ मध्यें, स्त्रियांच्या नांवावर एकूण भागांच्या ४९·८% भाग होते; आतां तें प्रमाण ५२% झालें आहे. स्त्री–भागदारांचें सरासरी वय ४८ वर्षे असून, तिचें कौटुंबिक वार्षिक उत्पन्न सरासरीनें ३०,००० रुपये आहे. ती सुमारें ४ कंपन्यांत भाग धारण करते.

उद्योगपतींची परिषद

ब्रिटिश साम्राज्यांतील उद्योगपतींची एक परिषद् ऑक्सफर्ड येथें ८ जुलैपासून पुढें २० दिवस भरणार आहे. त्यांपैकीं ९ दिवस ग्रेटब्रिटनमधील प्रमुख कारखान्यांना भेटीसाठी राखून ठेवण्यांत आले आहेत. श्री. जे. आर. डी. टाटा व श्री. मदनमोहन मंगळदास हे भारतातर्फे उपस्थित होऊन चर्चेत भाग घेतील.

युगोस्लाव्हिआकडून बोटी घेणार— युगोस्लाव्हिआंत तयार करण्यांत आलेल्या बोटी भारताला विकण्याबद्दल वाटाघाटी करण्यासाठीं त्या देशाचे प्रतिनिधी भारतांत येणार आहेत. भारताला ९,००० टन ते ११,००० टन वजनाच्या बोटी पाहिजे आहेत. बोटींची किंमत आणि त्या पुरविण्यास लागणारा अवधी ह्या गोष्टींवर करार होणें अवलंबून आहे.

फळबागांना सवलती—फळबागांच्या उत्पन्नावर शेतसारा व शेतकीवरील प्राप्तीचा कर माफ करण्याचा विचार उत्तर प्रदेशाचें सरकार करीत आहे. राज्यांत फळबागा लावण्या[illegible] उत्तेजन मिळावें म्हणून हा उपक्रम करण्यांत येणार आहे. स[illegible] पिकाखालीं असलेल्या जमिनीपैकीं ३ टक्के जमीनच फळ[illegible] साठीं वापरली जात आहे.

फ्रान्सवर आर्थिक संकट—फ्रान्सच्या सरकारला स[illegible] बिकट आर्थिक परिस्थितीला तोंड द्यावें लागत आहे. देशांत [illegible] चलनवाढ, तुटीचा अर्थसंकल्प आणि अल्[illegible] लष्करी मोहीम, ह्या कारणांनीं सरकार [illegible] आहे. अल्जीरिआचा लढा चालू होऊन १९ [illegible]

भारत सरकारची नवी कर्जउभारणी

भारत सरकारनें तीन वेगवेगळ्या मुदतींचीं व व्याजाचीं कर्जें उभारण्याचें जाहीर केलें आहे. ह्या प्रयोगाच्या यशाकडे सर्वांचें लक्ष लागून राहील, हें उघड आहे. चालू वर्षी कोणत्याहि जुन्या कर्जाची फेड सरकारला करावयाची नसल्यानें, १९५७ साली परतफेड व्हावयाचे ३% व्हिक्टरी लोनचे रोखे स्वीकारून नवे कर्जरोखे देण्यास सरकार तयार आहे, हें जरा चमत्कारिक दिसेल. ह्या लोनचे सुमारें ११४ कोटी रुपये देणें असून, त्याचे बहुतेक सर्व रोखे रिझर्व्ह बँकच धारण करीत आहे. ह्या रोख्यांचा बाजारभाव ९९ रु. १३ असून, त्याच दरानें सरकार ते नव्या रोख्यांचे बदली स्वकारीत आहे. रिझर्व्ह बँकेजवळ व्हिक्टरी लोनचे बरेच रोखे आहेत आणि राष्ट्रीयीकरण केलेल्या विमा कंपन्यांचे पैसे सरकारच्या नियंत्रणाखालीच आहेत; तेव्हां सरकारची कर्जउभारणी, जनतेकडून रोख रक्कम आली नाहीं तरी, यशस्वी झाल्याविना रहाणार नाहीं. १९५४ सालच्या कर्जासाठी अर्ज सुमारें ५ महिने घेतले जात होते; गेल्या वर्षी पांच दिवसांची मुदत होती आणि ह्या नव्या कर्जासाठी अर्ज फक्त तीनच दिवस घेतले जातील; ह्यावरून कर्जउभारणीच्या यशाची सरकारला कशी खात्री वाटत आहे, हें दिसून येईल. तीन वेगवेगळ्या कर्जउभारणींचें कसें स्वागत होतें, ह्यावरून ह्यापुढील कर्जउभारणीच्या अटी ठरविण्यास सरकारला सोपें जाईल. सरकार सध्या उभारीत असलेल्या कर्जांचा तपशील असा आहे:—

(१) ३¾% बॉंडस् १९६२. विक्रीची किंमत ९८ रु.

(२) ३¾% नॅशनल प्लॅन बॉंडस. १९६७. विक्रीची किंमत ९८ रु. ८ आ.

(३) ३¾% लोन १९७४. विक्रीची किंमत ९८ रु. ८ आ.

१६ जुलै ते १८ जुलै कर्जासाठी अर्ज स्वीकारले जातील.

घरचा इलेक्ट्रिकल इंजिनिअर

(वीज वापरणारास उपयुक्त माहितीचें पुस्तक)

[सुधारून वाढविलेली दुसरी आवृत्ति]

पूना इलेक्ट्रिक सप्लॉय कंपनी लि. चे सेलस मॅनेजर, श्री. वि. पां. बापट, डी. एम्. ई. ई., ह्यांनीं लिहिलेल्या वरील पुस्तकाची दुसरी आवृत्ति नुकतीच प्रसिद्ध झाली आहे. विजेचा प्रसार आतां खेडोंपाडींहि होत आहे व होणार आहे. पण, विजेच्या वापरासंबंधीं अजून शिकलेल्या लोकांतहि अज्ञानमूलक भीति आढळून येते; त्यामुळें विजेचा उजेडापुरताच उपयोग केला जातो; इतर उपकरणांचा वापर फारच कमी केलेला आढळतो. सामान्य नागरिकाला वीज वापरण्याच्या दृष्टीनें उपयुक्त माहिती व सूचना देणारें हें पुस्तक ह्या दृष्टीनें विशेष महत्त्वाचें आहे. अल्प खर्चांत जीवनाची गोडी व कार्यक्षमता वाढविण्याचें सामर्थ्य विजेमध्यें असल्यानें, तिचा वापर वाढणें रहाणीचें मान सुधारण्याच्या दृष्टीनें अगत्याचें आहे. पुस्तकास श्री. दा. वा. पोतदार, बी. ई. (मेक), बी. ई. (इलेक)., ए.एम्.आय.ई.(इंडिया) ह्यांनीं प्रस्तावना लिहून, श्री. बापट ह्यांच्या प्रयत्नाचें वाजवी कौतुक केलें आहे. (पृ. सं. ५६. किं. १ रु. प्रकाशक : विश्वलीला प्रकाशन, बापटवाडी, २९६, शनवार, पुणें २).

सारस्वत को. बँक लि.

नफ्यांत ठेवीदारांना हिस्सा

नेहमींच्या व आवश्यक त्या तरतुदी करून आणि सेव्हिंग्ज बँक खातेदारांना गेल्या वर्षी मिळालेल्या व्याजावर १२½% दरानें बोनस देऊन, सारस्वत कोऑपरेटिव्ह बँकेनें ३० जून, १९५६ अखेर संपलेल्या वर्षी ८८,९४९ रु. १२ आ. ७ पै निव्वळ नफा मिळविला. १९५५ मध्यें ८५,०७८ रु. १० आ. ९ पै नफा झाला होता. व्यवस्थापक मंडळानें, वाढलेल्या वसूल-भांडवलावर (७,५८,४०० रु.) ६¼% दरानें डिव्हिडंड देण्यांत यावें अशी शिफारस केली आहे. १९५५ मध्यें वसूल भांडवल ७,३६,०८० रु. होतें.

ठेवीदारांना बोनस देऊन, बँकेनें ठेवीदारांना नफ्यांत वांटेकरी करण्याचा एक नवीन उपक्रम सुरू केला आहे.

मुंबईच्या जनरल पोस्टांत चेक पद्धतीस प्रारंभ

मुंबईच्या जनरल पोस्टांतील सेव्हिंग्ज बँक खात्यांतून चेकनें रकमा काढण्याची सोय १६ जुलैपासून अंमलांत येईल. साक्षरांच्या खासगी सिंगल व जॉइंट ठेवींपुरतीच ही सोय मर्यादित राहील. किमान ५०० रु. खात्यांत शिल्लक असणाऱ्या व ज्याचें खातें किमान सहा महिने जुनें आहे अशा ठेवीदाराला चेकबुक दिलें जाईल. चेक स्वतःच्या किंवा इतरांच्या नांवें काढतां येतील व त्याची रक्कम पोस्ट ऑफिसांत कौंटरवर मिळेल किंवा बँकेमार्फत ती घेतां येईल.

सहकारासाठी स्वतंत्र खातें व मंत्रि

भारत सरकारनें सहकारी चळवळीसाठी एका स्वतंत्र खात्याची योजना करून तें एका स्वतंत्र मंत्र्यांकडे द्यावें, असा ठराव ग्रेटर बॉंबे सहकारी परिषदेनें मंजूर केला आहे.

बँक ऑफ इंडियाचा नफा वाढला

१९५६ च्या पहिल्या सहामाहींत बँक ऑफ इंडियानें ३९.६६ लक्ष रु. नफा मिळविला. १९५५ च्या पहिल्या सहामाहींत तो ३७.६ लक्ष रु. होता. १२% इंटेरिम डिव्हिडंड दिलें जाईल.

સુખી જીવનની પગદંડી

(ગૃહજીવનનું માંગલ્ય)

લેખકઃ—શ્રી. વા. કાળે, સંપાદક, "અર્થ"

ગુજરાતી બીજી આવૃત્તિ] [કિંમત રૂ. ૧-૮-૦

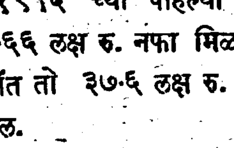

सारस्वत

को-ऑपरेटिव्ह बँक लि.

स्थापना- १९१८.

सारस्वत बँक बिल्डिंग, गिरगांव, मुंबई.४.

राष्ट्राकरितां बचत करा.

अधिकृत भांडवल रु. १०,००,०००

वसूल झालेलें भांडवल रु. ७,५८,४००

रिझर्व..........रु. ६,९७,०००

ठेवी..........रु. १,५१,००,०००

बँकेचे सर्व व्यवहार केले जातात.

मुंबई राज्याची दुसरी पंचवार्षिक योजना
१९५६-५७ च्या कार्यक्रमांची पुस्तिका

मुंबई राज्याच्या दुसऱ्या पंचवार्षिक योजनेच्या पहिल्या वर्षी म्हणजे १९५६-५७ साली विकास कार्यक्रमांवर एकूण ४९३०·२२ लाख रुपये खर्च करण्यांत येणार आहेत. या वर्षीच्या विकास कार्यक्रमांची तपशीलवार माहिती देणारी पुस्तिका मुंबई सरकारच्या प्रसिद्धिखात्यानें नुकतीच प्रसिद्ध केली आहे.

मुंबई राज्याच्या दुसऱ्या पंचवार्षिक योजनेचा जो मसुदा गेल्या नोव्हेंबरमध्यें प्रसिद्ध झाला होता त्याबाबत राज्याच्या कायदेमंडळाचें आणि लोकांचीं मतें लक्षांत घेऊन व नियोजन मंडळाशीं विचारविनिमय करून राज्याची दुसरी पंचवार्षिक योजना आतां अखेरच्या स्वरूपांत नक्की करण्यांत आली आहे. दुसऱ्या योजनेंत आखण्यांत आलेल्या अनेक योजनांसाठी मध्यवर्ती सरकारकडून कर्जाच्या आणि ग्रँटच्या रूपानें जी मदत मिळेल अशी अपेक्षा आहे, ती धरून या योजनेवर एकूण २६६·५ कोटी रुपये खर्च करण्यांत येतील.

पंचवार्षिक योजनेंत समाविष्ट करण्यांत आलेल्या विकासाच्या निरनिराळ्या योजना दीर्घकालीन उद्दिष्टें नजरेसमोर ठेवून आखण्यांत आल्या असल्या व त्यानुसार त्यासाठी एकूण तरतूद करण्यांत आली तरी उपलब्ध साधनसामुग्री, ट्रेन्ड माणसें आणि उपलब्ध पैसा या गोष्टी लक्षांत घेऊन प्रत्येक वर्षाचा कार्यक्रम आखणें जरूर असतें व त्यानुसार सबंध पंचवार्षिक योजनेंतील विकास कार्यक्रमाचे योग्य असे टप्पे पाडण्यांत आले आहेत. प्रस्तुतच्या पुस्तिकेंत १९५६-५७ सालचा कार्यक्रम देण्यांत आला असून निरनिराळ्या योजनांसाठी किती आर्थिक तरतूद करण्यांत आली आहे या माहितीबरोबरच विशिष्ट भागांत प्रत्यक्ष किती काम करण्यांत येणार आहे, याचीहि माहिती शक्य तों देण्यांत आली आहे. पंचवार्षिक योजना आखण्यामध्यें ज्यांनीं भाग घेतला होता त्यांना त्याची अंमलबजावणी करण्याचे बाबतींतहि सहभागी होतां यावें हा यांतील हेतु आहे.

वाचकांच्या नजरेसमोर विकासाचें एकसंध चित्र उभें राहावें म्हणून पहिल्या पंचवार्षिक योजनेच्या अखेरीपर्यंत निरनिराळ्या विकास कामांची किती प्रगति झाली होती व दुसऱ्या पंचवार्षिक योजनेंत कोणत्या पद्धतीनें विकासकार्य करण्यांत येणार आहे याचीहि माहिती या पुस्तिकेंत देण्यांत आली आहे.

सबंध पंचवार्षिक योजनेच्या काळांत आणि १९५६-५७ सालीं जो खर्च करण्यांत येणार आहे त्यापैकी बरीच रक्कम पाणीपुरवठा, वीज, समाज विकास आणि राष्ट्रीय विकास कार्यक्रम यासंबंधीच्या योजनांवर खर्च करण्यांत येणार आहे. राज्यांत पाणीपुरवठ्याच्या सोयी करण्याला बराच वाव असून त्यामुळें ग्रामीण भागांतील लोकांना कामधंदा मिळेल आणि धान्योत्पादनांतहि वाढ होईल.

ही पुस्तिका लोकांना सुलभपणें घेतां यावी म्हणून तिची किंमत फक्त ४ आणे ठेवण्यांत आली आहे.

हिमालयाच्या मोहिमेसाठी हिंदी स्त्री

अलाहाबादचा हिमालयन मौंटेनिअरिंग क्लब हिमालयांतील उंच ठिकाणच्या तलावांची पहाणी करणार आहे. चौघांची एक तुकडी ह्या महिन्यांतच निघणार आहे, त्यांत श्रीमती कृष्णस्वामी ह्यांचा समावेश आहे. त्या वनस्पतिशास्त्रज्ञ व छायाचित्रकार आहेत. हिंदी स्त्री अशा प्रकारचें धाडस प्रथमच करीत आहे.

टेलिफोन नं. ४४८२ तारेचा पत्ता 'CENCOBANK'

पुणें सेंट्रल को-ऑपरेटिव्ह बँक लि: पुणें शहर

—स्थापना १९१७—

★ लोकशाही राज्ययंत्रणा आणि देशव्यापी नियोजन यांची सांगड घालून समाजवादी अर्थरचना प्रत्यक्षांत आणण्याचा अभिनव प्रयोग आज आपण करीत आहोंत.

★ सहकार हा लोकशाही नियोजनाचा प्राण आहे.

★ लोकशाही नियोजनाचें दुसरें पाऊल—दुसरी पंचवार्षिक योजना यशस्वी होण्यासाठीं आपल्या बचतीची गरज आहे.

★ सहकारी तत्त्वावर चालणाऱ्या आमच्या बँकेंत आपली बचत गुंतवा आणि भारताच्या दुरुस्तीचे शिल्पकार व्हा.

खालील बोलके आंकडे बँकेच्या सर्वांगीण प्रगतीची कल्पना देतील.

अधिकृत भागांचें भांडवल	रु. १०,००,०००
वसूल भागांचें भांडवल	रु. ९,२५,९५०
गंगाजळी व इतर निधि	रु. ८,६८,५१८
एकूण ठेवी	रु. १,७६,७९,३१०
एकूण खेळतें भांडवल	रु. २,०७,९४,४१०

वा. ग. अळतेकर
मॅनेजिंग डायरेक्टर.

दि बेळगांव बँक लिमिटेड

स्थापना १९३० : शेड्यूल्ड बँक

दक्षिण महाराष्ट्र व उत्तर कर्नाटकमधील पहिली शेड्यूल्ड बँक

शाखा:—१ संकेश्वर, २ होसूर बेळगांव, ३ गोकाक, ४ जयसिंगपूर, ५ वेंगुर्ला, ६ मालवण, ७ नंदगड, ८ गडहिंग्लज, ९ रामदुर्ग, १० चिक्कोडी, ११ सौंदत्ती, १२ बेळगांव, १३ नरगुंद, १४ शिरोडा, १५ चिपळूण, १६ कणकवली, १७ निपाणी, १८ बैलहोंगल, १९ मिरज, २० अथणी, २१ देवगड, २२ ठळकवाडी बेळगांव, २३ सावंतवाडी.

वसूल भांडवल	रु. ६,००,०००
रिझर्व्ह व इतर फंड्स	रु. २,४६,०००
ठेवी	रु. १,०५,००,०००
एकूण खेळतें भांडवल	रु. १,२०,०,००००

बेळगांव येथें बँकेच्या स्वतःच्या मालकीच्या इमारतींत अद्ययावत् पद्धतीचा सेफ डिपॉझिट व्हॉल्ट ता. १०।४।१९५३ पासून सुरू आहे. ता. १।९।५४ पासून सेफ डिपॉझिट व्हॉल्टमधील लॉकर्सचे दर लोकांचे खास सोयीकरितां कमी केले आहेत. तरी सर्वांनीं व्हॉल्टला एक वेळ भेट देऊन, सवलतीचे दराचा अवश्य फायदा घ्यावा.

सर्व प्रकारचे बँकिंगचे व्यवहार केले जातात.

एच्. एस्. कुलकर्णी, मॅनेजर.

हें पत्र पुणें पेठ शिवाजीनगर घ. नं. ९५१।१ आर्यभूषण छापखान्यांत केशव गणेश शारंगपाणी यांनीं छापिलें व श्रीपाद वामन काळे, बी. ए. यांनीं 'दुर्गाधिवास' ८२१ शिवाजीनगर (पो. ऑ. डेक्कन जिमखाना) पुणें ४ येथें प्रसिद्ध केलें.